

Beschouwingen van een goj

Michel Vanderspurt

Om eerlijk te zijn moet ik bekennen dat ik niet weet hoe ik mijn uiteenzetting zal beginnen. Ik wil direct toegeven dat mijn beschouwingen over het Joodse volk en Israël verre van volledig zijn (hoe zou dat ook kunnen???), zij zijn meer bedoeld als een mogelijke verklaring voor een interesse die me nu al meer dan twintig jaar bezig houdt, een interesse die blijkbaar zoveel andere mensen niet hebben, wel integendeel. Daarom dus deze beknopte samenvatting die erg subjectief is en ook zo is bedoeld maar die wel gesteund is op verifieerbare historische feiten zodat het niet uitsluitend om een persoonlijke voorkeur gaat. Ik wil terzelfdertijd ook een beknopte samenvatting geven van de meest in het oog springende karakteristieken van dit uitzonderlijke volk. En het woord “uitzonderlijk” gebruik ik niet lichtzinnig maar wel doelbewust.

De meeste mensen zullen het er wel over eens zijn dat het Joodse volk een volk is dat van zich doet spreken, meer nog, men is bijna gedwongen om er een mening over te hebben. Over oninteressante volkeren wordt gewoon niets gezegd. Ofschoon er niet zo veel Joden in de wereld zijn (16 miljoen?), toch gaat hun levenswandel nooit onopgemerkt voorbij (hoeveel beroemde Joden zijn er wel niet?) met het gevolg dat veel mensen denken dat de wereld meer Joden telt dan er eigenlijk in werkelijkheid zijn. Zodat ook hun invloed in hoge mate wordt overschat. Hitler dacht zelfs dat zij zowel de Sovjetstaat als het kapitalisme als het begin van de Tweede Wereldoorlog op hun geweten hadden! Dit was dan wel een erg extreem voorbeeld maar het toont toch aan hoe de buitenwereld eigenlijk bovenmate geobsedeerd is door de Joden. En er bijna altijd erg emotioneel en dus irrationeel op reageert. Ook ik ben er door in de ban geraakt, zij het dan op een positieve manier. Het heeft lang geduurd eer ik een bepaald standpunt had ingenomen om de eenvoudige reden dat ik niet genoeg op de hoogte was, maar nu het zover is wil ik daar graag enkele woorden over kwijt. Ook omdat de verdachtmakingen, de nonsens en de vooroordelen ten opzichte van het Joodse volk en Israël me mateloos irriteren.

Zoals reeds vermoed, ben ik geen antisemiet. Laat ik hier direct aan toevoegen dat ik antisemitisme bijna als een geestelijke ziekte beschouw, als een kwaal die men onmogelijk met rationele argumenten schijnt te kunnen uitroeien. Toch heb ik het euvele plan opgevat om eens een aantal redenen op te sommen die me tot die sympathie voor het Joodse volk hebben gebracht in de hoop zo aan te tonen dat men door een beter begrip automatisch meer kan meeleven met een volk. Ik spreek van “euvele plan” omdat er volgens mij weinig onderwerpen zijn die zo complex en ook zo verwarrend zijn. Het risico dat ik er mijn tanden op stuk ga bijten is dus nogal groot. Maar laat ik het er toch maar op wagen.

De grote bewustwording heeft bij mij plaats gevonden in september 1982. Waarom pas in dat jaar en in die maand? Waarom niet vroeger? Of later? Voor wie reeds een bepaalde leeftijd heeft bereikt en de actualiteit regelmatig heeft gevolgd, zal deze datum misschien bekend voorkomen. In die maand bevond het Israëliëse leger zich in Libanon en bombardeerde het gedurende weken de hoofdstad Beirout om er de

Palestijnen onder leiding van Yasser Arafat uit te verdrijven. Dit optreden gaf aanleiding tot wereldwijde protesten, zelfs de toenmalige president Reagan maakte zich boos op zijn bondgenoot. Ondertussen legde premier **Menachem Begin** van Israël op een heel zelfverzekerde toon verklaringen af die in schril contrast stonden met wat andere regeringen dachten. De tegenstelling tussen deze overmoedige politicus en de woede van de publieke opinie in de rest van de wereld begon me te intrigeren. Hoe kwam het dat Begin met zo een lef durfde in te gaan tegen wat algemeen werd gedacht? Hij dreef de situatie zodanig op de spits dat ik er bewondering voor kreeg omdat ik nu eenmaal altijd sympathie heb gekoesterd voor mensen die tegen de stroom durven in te roeien. Terzelfdertijd wist ik niet goed wat ik van deze controversiële politicus moest denken en waar hij vandaan kwam. Om aan deze lacune te verhelpen zag ik maar één mogelijkheid en dat was om me aan de hand van allerhande lectuur te informeren over Israël en het Joodse volk in zijn geheel.

Veel wist ik niet over het Midden-Oosten en nog minder over het Joodse volk. Zoals de meesten herinnerde ik me wel de Zesdaagse oorlog toen iedereen, of toch bijna iedereen, aan de kant van Israël stond. Maar hoe het allemaal juist in elkaar zat ontging me. Ik kon dus moeilijk een oordeel vellen over wat er in Libanon gebeurde en waarom het gebeurde. Over de Jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog had ik natuurlijk één en ander gelezen maar erg diepgaand was die lectuur toch niet. Zoals zovele anderen had ik het dagboek van Anne Frank gelezen maar daarmee was de kous af. Ik trok dus naar een boekhandel en zocht in de afdeling geschiedenis naar een boek over het jodendom. Op goed geluk ontdekte ik **“Une histoire du peuple Juif”** van Josy Eisenberg. Dat leek me een goed begin omdat het volgens mij nooit kwaad kan om eerst eens wat over de geschiedenis van een volk te lezen om het zo wat beter te kunnen situeren in de loop van de wereldgeschiedenis. Hoe verder ik vorderde met mijn lectuur, hoe meer ik constateerde dat ik goed had gegokt en hoe meer ik gefascineerd geraakte door de turbulente geschiedenis van dit weerbarstige volk. Want weerbaarstig was het altijd geweest, Menachem Begin was dus geen uitzondering. Echt geen volk als een ander (zie daarvoor het Boek Numeri in het Oude Testament). De manier waarop de Joden, toch numeriek altijd maar erg bescheiden van omvang, erin geslaagd waren om gedurende duizenden jaren lang te overleven was op zich al een prestatie van jewelste, vooral als men er rekening mee houdt dat zij gedurende tweeduizend (!!!) jaar de wereld hebben rondgezworven nadat hun staat door de Romeinen was vernietigd. Maar dat zij die omzwervingen ondanks alle vervolgingen hebben overleefd, mag dus zonder meer een wonder genoemd worden, meer nog, zij zijn er zelfs opnieuw in geslaagd om een staat te stichten op dezelfde plaats als tweeduizend jaar geleden en dit in omstandigheden die op zijn minst risicovol mogen genoemd worden. Het is dus niet verwonderlijk dat geschiedenis één van de grote interesses is van het Joodse volk. Het maakt gewoon deel uit van hun wezen. Om het kras uit te drukken zou men kunnen zeggen dat het dankzij hun kennis van de geschiedenis is dat zij nog bestaan.

Na dit eerste boek over de Joodse geschiedenis volgden er nog tientallen anderen met het gevolg dat ik het onvermijdelijk achtte om de opgedane kennis aan te vullen met een bezoek aan Israël. Ik kon me er niet mee verzoenen om alleen maar te lezen over dit wonderlijke volk zonder te gaan kijken hoe het er in hun eigen land aan toe gaat. Vooral de ongenadige kritiek in allerlei media verplichtte me bijna om zelf eens te constateren hoe “verschrikkelijk” Israël wel was! Hoe meer kritiek op een land, hoe meer ik geneigd ben om er naar toe te reizen omdat zulke eenzijdige kritiek verdacht overkomt, er moet dus wel iets anders aan de hand zijn. Dat andere zou ik dan ook in de loop der tijd ontdekken.

Eerst iets over de staat **Israël**. Kritiek leveren op één of ander land is zo aanvaardbaar dat er niet over moet gediscussieerd worden. Verdacht wordt het echter wanneer men bij de naam van een land steeds een adjectief plaatst waardoor men uiteraard reeds een bepaald standpunt inneemt (“Elk woord is een vooroordeel” zoals Nietzsche zei). Het is nu eenmaal zo dat de grootste critici van Israël het meestal hebben over de “Joodse” staat, hiermee er de nadruk op leggend dat de inwoners van dat land Joden zijn, dit voor de slechte verstaander. Hierdoor kan men zich dan ook niet van de indruk ontdoen dat deze critici het vooral gemunt hebben op het Joodse volk. Het is alsof men steeds maar zou spreken over het “katholieke” Polen om toch maar duidelijk te maken dat daar vooral katholieken wonen. Door het adjectief “Joods” te gebruiken wordt de scheidingslijn tussen antizionisme en antisemitisme vanzelf wel erg dun. Daar waar antizionisme gericht is tegen het bestaan van de staat Israël, is dat bij antisemitisme tegen de Joden als volk. De samenvoeging “Joods” en “Israël” zorgt ervoor dat die scheiding vanzelf opgeheven wordt. En het is nog gecompliceerder. Want wat doet men dan met de Joden in de diaspora die voor het merendeel de kant van Israël kiezen? Logischerwijze moet men dan ook op hen zijn pijlen van verontwaardiging richten zodat het nog wat moeilijker wordt om niet antisemitisch over te komen. Men kan er zich natuurlijk van afmaken door die Joden zionisten te noemen, maar als men alle Joden als zionisten bestempelt (wat zij in meerderheid ook zijn) wat doet men dan eigenlijk? En wat is dan het verschil met honderd jaar geleden? Tussen haakjes, in de Arabische wereld wordt er flink van leer getrokken tegen het zionisme dat als het grootste kwaad ter wereld wordt beschouwd. De westerse antizionisten zijn dus niet erg kieskeurig wat betreft hun bondgenoten. Maar is het ooit anders geweest?

Ik besloot dus om een rondreis door Israël te maken gaande van het uiterste zuiden in Eilat tot het opperste noorden op de Golanhoogvlakte en al wat daar tussenin ligt. Zelfs de bezette gebieden wilde ik niet links (of liever, rechts) laten liggen. Nu ik het hier toch over die gebieden heb zou ik er terloops willen op wijzen dat er een fout geslopen is in de vertaling van die fameuze resolutie nr. 242 van de Verenigde Naties. In de Engelse tekst heeft men het over “bezette gebieden” terwijl de Franse tekst spreekt van “de” bezette gebieden. De toevoeging van dit éne woord zorgt natuurlijk voor een groot verschil. Nogal logisch dus dat de Israëli’s steeds verwijzen naar deze foutieve vertaling. Maar dit even als tussenvoegsel.

Het is hier niet mijn bedoeling om een reisverslag neer te schrijven, daarvoor bestaan er genoeg boeken die daarin gespecialiseerd zijn. Ik wil alleen maar een paar onuitwisbare indrukken vermelden. De voornaamste indruk komt erop neer dat dit kleine landje (amper zo groot als Vlaanderen), ofschoon in het Midden-Oosten gelegen, erg westers georiënteerd is. Alles verloopt er vlot, op een manier zoals we dat in Europa gewend zijn. Een typisch voorbeeld hiervan is de badstad Tel Aviv. Daar vind je werkelijk alles: winkelcentra, talloze boekhandels, musea, discotheken, een prachtig aangelegde dijk, talloze terrassen en modern geklede vrouwen en daarbovenop als toemaatje bijna altijd schitterend weer. Ik haal dit gewoon maar even aan om een idee te geven van het westerse karakter van dit land. Wie er ooit rondgelopen heeft zal wel duidelijk de energie en de trots van het Israëlische volk hebben bemerkt. Eens men er is geweest beseft men tenvolle dat het Joodse volk nooit kan vernietigd worden, desnoods vervolgd, en zelfs dat niet meer, want door de Holocaust heeft het terecht beslist om nooit meer in dienst te staan van een ander volk.

Door deze reis besloot ik dan om de volgende stap te zetten, namelijk het leren van de Hebreeuwse taal. Ik wist wel al dat die taal van rechts naar links wordt

geschreven en dat het uiteraard een ander alfabet heeft dan het onze, maar ik besepte niet goed hoe moeilijk het Hebreeuws wel is. Om een idee te geven van die moeilijkheidsgraad wil ik er de aandacht op vestigen dat bijvoorbeeld meestal alleen maar de medeklinkers geschreven worden met het gevolg dat je het woord moet kennen vooraleer te weten over welk het gaat. En dan nog, want alleen uit de context kan men afleiden welk woord juist bedoeld wordt. Indien men bijvoorbeeld in het Nederlands de letters *r* en *l* zou zien staan dan kan men alleen maar door de context te weten komen of het hier gaat over *rel* of *rol*, om maar iets te noemen. Geen wonder dus dat Joden enorme discussies kunnen voeren over de betekenis van een bepaalde tekst. Na drie jaren les volgen in een Joods cultureel centrum kon ik dan toch Hebreeuws lezen en een beetje schrijven maar niet spreken. Toch had die beperkte kennis weer geleid tot een beter begrip van het Jodendom.

Nu ik dan toch iets van de taal kende, besloot ik een tweede reis naar Israël te maken ofschoon de eerste intifada toen aan de gang was (jaren '80 van de vorige eeuw). Deze keer bezocht ik maar twee steden, namelijk de badstad Eilat en de *hoofdstad* Jeruzalem. Wat me nu vooral opviel was dat er eigenlijk van die intifada bijna niets te merken viel in tegenstelling tot de beelden die ik tot dan toe op TV te zien had gekregen. Als TV-kijker leek het wel of er was daar een regelrechte oorlog aan de gang. Ik kon niet anders dan me hier vragen bij stellen. Deze constatering heeft er dan ook voor gezorgd dat ik sedertdien niet veel geloof meer hecht aan de beelden die men ons over het Midden-Oosten ten overvloede toont. Alsof er in de wereld maar één conflictgebied zou zijn. Het wekt bij mij de indruk dat er achter zulke beelden een bepaalde bedoeling steekt en wel een niet zo erg eerbare. Het is duidelijk dat het voor de islamitische wereld erg belangrijk is om van dit regionale conflict een mondiaal probleem te maken. Hoe meer landen Israël bekijken als de grote onruststoker in de wereld hoe beter voor de Arabieren. Men hoeft geen geleerde te zijn om dit in te zien. Daarom schotelt men de TV-kijker thuis genoeg beelden voor die een erg negatief beeld schetsen van Israël zodat het niet moeilijk raden is wat daar het resultaat zal van zijn, zeker op lange termijn. Heeft men ooit al eens een reportage getoond over wat er in Israël allemaal plaatsvindt op technologisch, wetenschappelijk, medisch en artistiek vlak? Ik denk niet dat men hier met een volmondig ja kan op antwoorden. En indien wel, dan zullen de meeste mensen het zich wel niet meer herinneren omdat het zo weinig is voorgekomen.

Mijn lektuur, mijn reizen en mijn studie van het Hebreeuws hadden ervoor gezorgd dat ik me meer en meer verbonden voelde met het Joodse volk. Wat vroeger eigenlijk intuïtief was gebeurd, kreeg nu meer en meer een bewust karakter. Ik realiseerde me ineens waarom mijn voorkeur altijd al was uitgegaan naar Joden of naar mensen die er een goed contact mee hadden. Tot mijn grote verbazing had ik nooit mensen bewonderd waarvan achteraf bleek dat het antisemieten waren. Wel had ik altijd veel respect gehad voor kunstenaars, politici en geleerden waarvan achteraf bleek dat ze van Joodse afkomst waren of dat het niet-Joden waren die veel sympathie koesterden voor het Joodse volk. Ik was en ben nog altijd een grote fan van het literaire werk van de Franse Marguerite Duras. Over haar leven en haar voorkeuren wist ik totaal niets tot ik de biografie van Laure Adler las en daarin bemerkte dat deze schrijfster zich als het ware een Joodse voelde en tot het einde van haar leven Israël bleef verdedigen, zelfs tegen al haar vrienden in. Graag citeer ik uit dit boek de volgende woorden van een vriend van Duras: "Geen Jood zijn betekende meer mogelijkheden hebben in domheid te verkommeren". De legendarische Marilyn Monroe, ook één van mijn levenslange favorieten, bleek zich bekeerd te hebben tot het jodendom. Ook ging haar interesse vooral uit naar Joodse intellectuelen, zij is

zelfs met één getrouwd geweest (Arthur Miller). Na de legendarische Orson Welles die een zwak had voor de Hongaarse Joden, werd Stanley Kubrick voor mij het toonbeeld van een geniaal kineast en wat bleek? Hij was van Joodse afkomst. Hetzelfde met Roman Polanski, Otto Preminger, Billy Wilder, enz.. Zo zou ik nog tientallen voorbeelden kunnen aanhalen, teveel om op te noemen, die aantonen dat mijn recente belangstelling voor het Joodse volk reeds van jongsaf aan latent aanwezig was. Het was alsof de puzzel nu na al die jaren ineens in elkaar paste. Of dit toeval is of niet laat ik in het midden. Met mijn Vlaams-katholieke familiale achtergrond had het alleszins niets te maken want ook daar werd ik regelmatig geconfronteerd met de gebruikelijke uitlatingen als “gierige Jood”, “vuile Jood”, enz. Nooit heb ik iemand iets positiefs horen zeggen over de Joden. Ook tijdens mijn schooltijd is er niemand geweest die speciaal mijn aandacht had gevestigd op het jodendom. Wel was er iemand die me erop gewezen heeft dat ik Israël in het oog moest houden omdat dat land toonaangevend is voor het westen, willens nillens. Het heden van Israël is als het ware onze toekomst. Ik vond dat toen een gewaagde stellingname maar achteraf bekeken heb ik meermaals geconstateerd dat zij heel wat waarheid bevat. In de jaren '50 was Israël socialistisch en West-Europa conservatief. Daarna is dat veranderd. En terwijl de Israëliische maatschappij rechtser werd, kwamen in West-Europa socialisten aan de macht. Nu is ook West-Europa steeds rechtser aan het worden. Om nog een voorbeeld te citeren: begin de jaren '70 was er in Israël al een vrouwelijke premier (Golda Meïr) toen dat in het westen nog nooit was gebeurd. Ook nu zien we weer het zelfde verschijnsel opduiken: er is veel kritiek geweest op de scheidingsmuur die Israël gebouwd heeft maar hetzelfde gebeurt nu door de Verenigde Staten op de grens met Mexico en India denkt eraan om een muur rond Bangladesh te bouwen. Deze paar voorbeelden kunnen volstaan om aan te tonen dat die tip van die opmerkelijke persoon wel eens over de hele lijn waar zou kunnen zijn.

Terzelfdertijd geef ik toe dat mijn sympathie voor het Joodse volk ook subjectief is. Het zal wel iets te maken hebben met mijn karakter. Zoals bepaalde mensen zich erg verwant kunnen voelen met Afrikanen of, nog straffer, zoals heel wat Joden in de vorige eeuw zich aangetrokken voelden tot de Duitse (!) cultuur. Over deze band zou gerust een heel boek te schrijven zijn om dieper in te gaan op het waarom van deze voorkeur.

Door mijn twee reizen naar Israël had ik met eigen ogen kunnen zien wat voor een klein land het is. De afstanden zijn er bijna minimaal te noemen. Het gebied (eerder een corridor) tussen Tel Aviv en de Westelijke Jordaanoever is bijvoorbeeld slechts 14 km breed!!! Het was zelfs niet nodig om naar een kaart te kijken om dat te beseffen. Daardoor werden mijn twijfels aangaande de overdreven belangstelling die de media voor dit deel van de wereld koesteren nog wat groter. Als men dit vergelijkt met de aandacht die een groot en dicht bevolkt land als India slechts ten deel valt dan weet men genoeg vooral als men er rekening mee houdt wat een boeiend en complex land dat is. Daar komt nog bij dat ik sedert mijn bezoek aan het Beloofde Land beter besepte hoe riskant een mogelijke inval van de buitenwereld wel zou kunnen zijn, het zou gewoon fataal zijn.

Ondertussen las ik lustig verder boeken over Joodse geschiedenis, Joodse godsdienst en Israël, het éne al interessanter dan het andere en op de duur elkaar natuurlijk enigszins overlappend. Ik kwam tot het besef dat het jodendom één van de pijlers is van onze Europese (en Amerikaanse) beschaving. Vermits het christendom, dat eigenlijk een sekte is van het jodendom, heel het Westen heeft beïnvloed, is het zonneklaar dat wij zonder de Joden geen christelijk Europa zouden hebben gekend

met alle positieve en negatieve kenmerken daaraan verbonden. De spirituele band tussen Europa en Israël is dus onverbreekbaar of zou dat toch moeten zijn. Het bijna volledig onchristelijk geworden oude continent heeft er blijkbaar geen vermoeden meer van hoe diep verweven christendom en jodendom wel zijn. Vroeger was dat natuurlijk evident, zij het dan in negatieve zin. Negentien eeuwen lang hebben de christenen de joden vervolgd omdat zij Christus zouden hebben vermoord. Beschuldigingen tegen de Joden hebben nooit te lijden gehad van understatements! Misschien is het daarom dat de Verenigde Staten onvermoeibaar en tegen alle kritiek in Israël blijven steunen, omdat zij wél beseffen dat jodendom en christendom onverbrekkelijk met elkaar verbonden zijn.

Na al mijn lektuur durf ik dus zeggen, al is dit nogal gewaagd in dit geval, dat ik het één en ander weet over het jodendom en over Israël. Dit heeft als gevolg dat ik tot bepaalde inzichten ben gekomen waarvan het mij verwondert dat anderen er afkerig van staan of ze gewoonweg niet willen zien.

Wat de Joodse geschiedenis betreft zijn de omzwervingen die de Joden werden opgedrongen soms een voordeel gebleken, niet voor de direct betrokkenen natuurlijk, maar wel historisch bekeken. Veronderstel maar eens dat zij allemaal in één land zouden gewoond hebben. Rekening houdend met de haat van de gojim (niet-Joden) zou het dan een koud kunstje geweest zijn om in één onverbiddelijke klap alle Joden uit te roeien. Door hun verspreiding over de hele wereld (diaspora genoemd), die eigenlijk een tragedie was, was dit totaal onmogelijk. Er bleven altijd nog genoeg Joden over in andere landen. Ongewild bleek hun noodlot dus zijn nut te hebben al is dit een beetje een onkiese stelling om dit als niet-Jood te verkondigen. Ik stel het dan ook alleen maar vast, meer niet.

Reeds uit dat eerste boek (zie boven) over het Joodse volk trok ik de conclusie dat het hier om een taai en sterk volk ging, een volk dat gewoonweg niet te vernietigen valt anders was dat, gezien het eeuwenlange virulente antisemitisme, al lang gebeurd natuurlijk. Zij zijn dan wel altijd in de minderheid (wat betekenen zij immers, numeriek gezien, vergeleken bv. met de Chinezen of, om niet te overdrijven, met de Fransen?) geweest maar altijd zijn zij erin geslaagd om hun vijanden te slim af te zijn, zelfs wanneer die vijand het plan had opgevat om hen zoals in de vorige eeuw daadwerkelijk te willen vernietigen. Iemand als de Duitse filosoof **Friedrich Nietzsche** had dit goed opgemerkt toen hij schreef (in “Voorbij goed en kwaad”) dat de Joden het sterkste volk van Europa waren en dat zij gemakkelijk de macht hadden kunnen grijpen indien zij het hadden gewild maar dat zij daar gewoon geen belangstelling voor hadden. Dit is wat anders dan de nonsens die men enkele jaren daarna zou gaan verkondigen in de **“Protocollen van de Wijzen van Zion”** (en nog verkondigt in Arabische landen!) waarin gesteld werd dat de Joden de wereld wilden overheersen!

Nu ik het toch over deze beruchte filosoof heb, is het verbijsterend om zien hoe de nazi's hun ideologie gedeeltelijk baseerden op zijn geschriften, of meenden dit te doen, want als er iemand was die tekeer ging tegen de antisemieten dan was het wel deze filosoof met de hamer. Hij was zelfs van oordeel dat men hén over de grens moest zetten omdat hij zich niet kon verzoenen met de manier en het niveau waarop zij hun strijd voerden. (Daar gaat het immers over: tekeer gaan tegen bepaalde groepen in de maatschappij gebeurt dikwijls op een erg wansmakelijke wijze waardoor het daarom alleen al onmogelijk wordt om er mee akkoord te gaan.) Al moet hier wel bij gezegd worden dat hij een fervent tegenstander was van de joodse godsdienst op zich omdat die aan de oorsprong lag van het christendom waar hij nog

een grotere hekel aan had. Dit is natuurlijk weer één van de ontelbare paradoxen in zijn werk waardoor heel wat lezers in verwarring werden en nog worden gebracht.

Die sterkte van het Joodse volk werd duidelijk in 1948 toen het met hand en tand hun belangrijkste religieuze stad, nl. Jeruzalem, verdedigde. Men hoeft daarvoor maar eens het boek **“O Jeruzalem”** (van Dominique Lapierre en Larry Collins) te lezen. De gevechten die daarin beschreven worden zijn ronduit hallucinant. Ook recent hebben de Israëli's meermaals blijk gegeven van hun koelbloedigheid, ik verwijs daarvoor alleen al naar de talrijke zelfmoordaanslagen waarvan zij het slachtoffer zijn geworden. Hoe gruwelijk die ook waren, zij ruimden de boel op (om het oneerbiedig uit te drukken!) en deden verder met de gewone gang van zaken alsof er niets was gebeurd. Sedert het ontstaan van Israël kan iedereen nu met eigen ogen constateren dat de Joden niet die lafaards zijn waarvoor zij vroeger werden gehouden. Iedereen dacht altijd dat men met hen kon doen wat men wilde, zij sloegen toch niet terug. Na tweeduizend jaar zijn de rollen omgedraaid, de Europeanen die vroeger de halve wereld hebben gedomineerd komen nu over als burgers die het aan niets ontbreekt behalve aan moed. Hierdoor wordt weer eens de ironie van de geschiedenis zichtbaar. Wat ooit was hoeft daarom niet altijd zo te blijven en wat nooit was kan het altijd worden. Dubbel ironisch is het dus dat de Joden nu bekritiseerd worden omdat zij géén lafaards zijn. Het lijkt wel alsof men hen dit nu ook weer verwijt.

Wanneer men bepaalde bevolkingsgroepen tegengestelde zaken verwijt dan kan daaruit afgeleid worden dat het nooit goed is wat zij doen. Zijn zij laf dan kijkt men erop neer, laten zij zich niet doen dan veroordeelt men hen. Deze beoordeling kwam in het verleden meermaals voor. Hieruit kan men twee gevolgtrekkingen maken, ten eerste, de Joden zijn zo verscheiden als elk ander volk en ten tweede, men scheidt er genoeg in hen sowieso van alles te verwijten. Als men hiermee rekening houdt dan zou men beginnen denken dat men het überhaupt (waarom denk ik hier ineens aan een Duits woord???) jammer vindt dat zij bestaan en als dat inderdaad zo is dan is het logisch dat de Israëli's meer en meer geneigd zijn om geen rekening meer te houden met wat de buitenwereld zegt. Dit wordt dan weer als arrogantie bestempeld.

Door het bestuderen van de Joodse geschiedenis concludeerde ik dat, telkens wanneer koningen of regeringen de Joden in hun land binnenlieten, zij er wel bij vaarden. De economie bloeide op evenals het geestelijke en culturele leven. Wat het eerste punt betreft is dit niet verwonderlijk gezien de wereldwijde contacten die de Joden altijd hebben gehad met elkaar en wat het tweede betreft ligt dit eveneens voor de hand vermits zij altijd enorm veel belang hebben gehecht aan studie en kennis. In hun ogen is het noodzakelijk om levenslang te studeren. Onzalig dus de landen die nalieten om van Joodse migranten gebruik te maken.

Na deze korte historische uitstap wil ik nog de aandacht vestigen op een paar andere karakteristieken van dit volk. Zo is er het bekende gezegde “Twee Joden, drie meningen”, iets wat eigenlijk positief is maar door sommigen geïnterpreteerd wordt als een soort van verwijt omdat het er volgens hen op wijst dat Joden toch maar ruziemakers zijn. Voor mij toont dit vooral aan dat zij over alles nadenken en er dan ook een eigen mening op nahouden. De oplossing die zij daarvoor gevonden hebben noemt men “democratie” en wel in de echte betekenis van dat woord: als de helft plus één voor een bepaalde wet heeft gestemd dan is die goedgekeurd, de andere 49% legt zich daar dan bij neer. Men leze daarvoor maar eens een geschiedenis van de politiek in Israël. Heel wat belangrijke wetten zijn met een erg krappe meerderheid goedgekeurd.

Dankzij mijn uitgebreide lektuur beseftte ik dat het niet de Joden zelf zijn die hun Jood-zijn etaleren maar dat het de omringende wereld is die hen bestempelt als Jood of zij het nu graag hebben of niet. De opkomst van het nazisme is daar wel het meest sprekende voorbeeld van geweest. De Joden in de Weimar-republiek waren volledig geassimileerd, zij hadden zelfs voor het Duitse keizerrijk gevochten in de Eerste Wereldoorlog, zij hadden hun godsdienst afgezworen, zij waren in bijna alle geledingen van de maatschappij vertegenwoordigd en toch, ondanks deze verregeande assimilatie, werden zij er door Hitler aan herinnerd dat zij nog altijd Joden waren. Als er ooit vreemdelingen (?) hebben bestaan die zich écht honderd procent hadden geïntegreerd dan waren zij het wel. Zij wensten tenvolle deel uit te maken van de Duitse samenleving. De kritiek dat zij zich altijd apart houden houdt dus absoluut geen steek. De toestand vandaag de dag in de Verenigde Staten is juist dezelfde. Idem in de Europese landen. Dat er in New York of in Antwerpen een grote groep orthodoxe Joden (chassieden) leeft met een eigen klederdracht doet geen afbreuk aan die stelling. Het kan natuurlijk ook weer tegen hen gebruikt worden door hen die niet goed op de hoogte zijn en denken dat Joden per definitie in het zwart lopen en pijpekrulletjes dragen.

Het gevolg van al mijn opzoekingen leidde er toe dat ik niet goed meer wist voor welke groep ik nu meer sympathie moest koesteren, voor de Joden in de diaspora of voor die in Israël. Beide groepen maken dan wel deel uit van hetzelfde volk maar door de situatie waarin zij verkeren zijn zij wel verplicht om zich verschillend te gedragen. Dit beïnvloedt natuurlijk de manier waarop de buitenwereld het Joodse volk bekijkt. Heel wat mensen die vroeger de Joden respecteerden voor hun links engagement en hun artistieke gaven hebben er nu moeite mee wanneer zij zien hoe diezelfde Joden zich in het Midden-Oosten nogal militaristisch kunnen gedragen. Ik ondervond dezelfde moeilijkheid tot ik echter tot de conclusie kwam dat de Joden in Israël geen afwijking vormen van wat als Joods bekeken kan worden maar eigenlijk aansluiten bij hun geschiedenis van tweeduizend jaar geleden. Eens in Palestina toegekomen hadden zij als het ware de knop in hun hoofd omgedraaid en transformeerden zij zich in de vroegere Israëlieten uit het Oude Testament, dat waren ook geen pacifisten zoals iedereen weet. Een goed voorbeeld van deze metamorfose vindt men in het boek “**Een verhaal van liefde en duisternis**” van Amos Oz waarin die tegenstelling tussen iemand uit de diaspora en een sabra (in Israël geboren) goed wordt beschreven. De vader van Oz was een echte intellectueel voor wie studeren het hoogste goed was in het leven. Zoon Amos daarentegen wilde niets liever dan in een kibboets met een traktor gaan rijden. Misschien ligt hierin het antwoord vervat op de vraag die zovelen zich regelmatig stellen, nl. hoe het komt dat een volk dat zoveel vervolgd is geweest nu zelf in bepaalde gevallen anderen vervolgt. Het Joodse volk had in Palestina plotseling een gedaanteverwisseling ondergaan. De Jood transformeerde zich in een Israëli. Die tussenliggende tweeduizend jaar in de diaspora waren misschien maar (???) een intermezzo, een soort (erg!) langdurige pauze geweest in hun woelige geschiedenis. Het bewees ook weer eens hun aanpassingsvermogen. Eens zij uit de Europese landen waren verdreven hadden zij zich direct aan de nieuwe situatie in Palestina aangepast en werden zij, zelfs zij, ook soldaten. Uit noodzaak. Om te ontsnappen aan de algehele vernietiging.

Dat er na twee millenia dan toch opnieuw een Joods land is gesticht is te danken aan verschillende factoren. Vooreerst was er de legendarische **Theodor Herzl**, de man die definitief het startsein had gegeven voor het stichten van een Joods vaderland. Hij was natuurlijk niet de eerste, voor hem waren nog anderen tot het besluit gekomen dat een eigen land voor de Joden een noodzaak was, een land waar

de Joden in de meerderheid zouden zijn, maar Herzl was diegene die voor het eerst praktische daden stelde om dat doel te bereiken. Men kan zich afvragen waarom dit gebeurde op het einde van de negentiende eeuw en niet vroeger of later. Dat heeft eigenlijk te maken met de emancipatie van de Joden die daardoor hun getto's konden verlaten. Als leergierig volk dat een onweerstaanbare drang had naar kennis, maakte het van de gelegenheid gebruik om indien mogelijk aan de universiteit te gaan studeren. En met succes, want studeren waren zij gewend. Met de aldus bekomen diploma's bekleedden zij aldra belangrijke plaatsen in de maatschappij. Het gevolg was dat zij erg zichtbaar geworden waren voor de buitenwereld. Wat dan weer leidde tot een hernieuwde golf van antisemitisme. Het was met grote verbittering dat Herzl vaststelde dat het antisemitisme zelfs na die Joodse emancipatie niet afgenomen was, eerder integendeel. In Rusland waren pogroms schering en inslag en in Frankrijk was er de fameuze Dreyfuss-affaire die een slag in het gezicht was van de Joodse gemeenschap en dit dan nog in een zo geciviliseerd land als Frankrijk. Daardoor zag Theodor Herzl maar één ontsnappingsmogelijkheid: de Joden naar Palestina lokken en daar een staat oprichten waarin *zij geen minderheid meer zouden zijn* zoals vroeger altijd het geval was geweest in de verschillende gastlanden waar zij met moeite gedoogd werden. Het is dus compleet absurd om te verwachten dat Joden en Palestijnen ooit samen zouden kunnen leven in één land want indien deze laatsten in de meerderheid zouden komen dan staat de Joden weer hetzelfde lot te wachten dat zij gedurende tweeduizend jaar hebben ondergaan, namelijk afhankelijk zijn van de goodwill van de meerderheid. Duizenden Joden gaven gehoor aan de oproep van Herzl en voegden de daad bij het woord, trokken naar het Midden-Oosten en werden pioniers. Tussen haakjes weze hier aan herinnerd dat in die periode de Turken over Palestina regeerden, zij waren dus de toenmalige bezetters. Na hen kregen de Britten een mandaat over het gebied dat zij eveneens met onzachte hand bestuurden. Telkens waren de Arabieren (sedert 1967 Palestijnen genoemd) dus niet vrij, de Joden evenmin, want door het verlangen van de Britten om zoete broodjes te bakken met de Arabieren, werd het aantal kolonisten dat Palestina mocht binnenkomen tot een minimum beperkt. De opkomst van het nazisme en de Holocaust wakkerden het zionisme nog gestaag aan. Toch zou het niet juist zijn om te beweren dat Israël zijn ontstaan *uitsluitend* te danken heeft aan de Holocaust. Alsof de Joden Hitler dankbaar zouden moeten zijn! Heb ik het verkeerd voor wanneer ik vermoed dat zelfs zonder de Shoah de Joodse staat zou gesticht zijn? Misschien dan wel later of zonder de goedkeuring van de internationale gemeenschap, maar Israël zou alleszins een feit geworden zijn. Ik kan me moeilijk voorstellen dat een gedreven leider zoals een **David Ben Goerion** uit dit aardse leven zou gestapt zijn zonder het uitroepen van een Joodse staat. De kolonisten zouden evenmin nog vijftig jaar gewacht hebben om hun droom verwezenlijkt te zien. Het heeft dus geen enkele zin om de stichting van Israël onderuit proberen te halen door de Holocaust te ontkennen zoals sommigen trachten te doen. Het is de tactiek van hen die denken dat het Beloofde Land aan de Joden zomaar is geschonken ter compensatie voor het doorstane leed. Het zijn nog altijd de Joden zelf die ervoor hebben gevochten met een niet aflatend doorzettingsvermogen zoals reeds gemeld. Negationisten allerhande hebben een te simpele kijk op de geschiedenis en op de Joodse geschiedenis in het bijzonder. Maar ja, dat is nu eenmaal één van hun kenmerken: simplisme.

Nog een reden die me op weg gezet heeft tot een diepgaande studie van de geschiedenis van het Joodse volk is het respect dat ik altijd heb gekoesterd voor geleerde mensen die ontelbare boeken hadden gelezen, verschillende talen spraken en een ruime interessesfeer hadden. Toen ik zag dat al deze kenmerken één van de

hoofdkarakteristieken waren van het Joodse volk dan kon het bijna niet anders of het was liefde op het eerste gezicht. Niet voor niets worden de Joden beschouwd als het volk van de geest. Tot mijn grote ergernis moet ik hier weer verwijzen naar Hitler (wanneer zal deze vervloekte naam eindelijk eens van de aardbodem verdwenen zijn??!) die juist daarom het Joodse volk wilde uitroeien. Als de nazi's werkelijk een hekel hadden aan iets dan was het wel aan het intellectualisme dat voor hen vloekte met het Arisch bloed. En bij wie vonden zij dat vooral? Inderdaad, bij hun Joodse medeburgers. Intellectuelen nemen, of dat zou toch zo moeten zijn, niets klakkeloos aan, zij denken eerst na en vormen zich dan een mening die als gevolg van dat nadenken uiteraard meestal kritisch is tegenover gevestigde machten. Joodse intellectuelen fileerden de Weimarrepubliek dan ook met een scherp gesneden mes.

Samen met deze kritische ingesteldheid heeft mij ook altijd hun heel apart gevoel voor humor getroffen, een humor die gekruid is met veel zelfspot. Geen humor om van te gieren maar één die aanzet tot glimlachen, een glimlachen dat zich slechts voordoet na eerst goed nagedacht te hebben over de dubbele bodems in de grap. Hier een voorbeeld:

Een schrijver zegt tegen een collega:

*"Sinds ik je voor het laatst heb gesproken is mijn lezerskring verdubbeld!"
waarop die antwoordt: "Gefeliciteerd! Ik wist helemaal niet dat je getrouwd was!"*

Zoals men ziet, schaterlachen is er niet bij, maar humoristisch is het des te meer. Zo zou ik nog ontelbare grappen, of liever witzes, kunnen citeren maar die zijn allemaal te vinden in een boek met als titel: "Joodse humor" (Salcia Landman), zodat ik het hierbij kan laten.

Om deze erg beknopte beschouwingen te beëindigen is er iets wat ik niet onvermeld wil laten. Het valt me al lang op hoe weinig medeleven niet-Joden schijnen te voelen voor wat Joden allemaal overkomen is en nog overkomt. Tweeduizend jaren die rijk waren aan allerlei vervolgingen met als hoogtepunt de Shoah hebben de niet-Joden over het algemeen nooit aangezet tot enige sympathie voor de slachtoffers. Of heb ik iets gemist? Heel anders dus dan de manier waarop de wereld nu de Palestijnen behandelt (ik wil hier duidelijk stellen dat ik geen enkele antipathie koester tegen dit volk, dit om alle misverstanden te vermijden). Zou het kunnen dat dit komt doordat deze laatste bezet worden door de Israëli's, die door heel wat subtiele geesten steeds als Joden bestempeld worden? Twee millenia lang hebben de Joden de willekeur van anderen moeten ondergaan zodat men nu verwonderd (en ontgoocheld?) toekijkt hoe de rollen zijn omgedraaid, een omkering die heel wat mensen blijkbaar tegen de borst stuit. Het vertrouwde patroon is daardoor volledig verstoord. Zouden de Palestijnen op evenveel sympathie kunnen rekenen wanneer Israël een Koerdische of Armeense staat zou zijn? Nu kunnen zij volop hun slachtofferrol vervullen waardoor zij voor de antizionisten als het ware het langverwachte breekijzer zijn geworden om het zionisme en het jodendom in zijn geheel te ontwrichten.

Hiermee beëindig ik deze beschouwingen van een goj, ze zijn zoals reeds gezegd, ver van compleet maar ze laten hopelijk zien waar mijn interesse voor het Joodse volk vandaan komt. Een bevlieging is het dus zeker niet geweest!

